

Arne Jon Isachsen
Handelshøyskolen BI
16. januar 2004

Hvordan få folk til å jobbe et år til?*

Den nylig fremlagte innstillingen fra Pensjonskommissjonen omhandler mange spørsmål og vil trolig bli heftig debatterte i lang tid fremover. Det har vært et viktig mål for Kommissjonen å anspore folk til å stå lenger i arbeid. En bærende idé i innstillingen er at hver dag i jobb skal gi bidrag til fremtidig pensjon. Dette forslaget har jeg lite sansen for, og det av to grunner:

Det strider mot min følelse av hva som er rettferdig. Det finnes andre og bedre ordninger for å få folk til å jobbe et år til på.

Peder Aas er blitt 65 år. Skal han gå av eller jobbe et år til? Med det foreslåtte systemet fra Pensjonskommissjonen vil Peder Aas, som tjener 400.000 kroner i året, hvert år få 1.000 kr mer i pensjon fra staten om han står i jobben til han blir 66. Forventet tid som pensjonist er da 20 år (dvs. forventet levealder er 86). Nåverdien etter skatt av forventet mer-pensjon beregnes til 12.000 kroner.

Er denne økningen i mer-pensjon hva som skal til for at Peder Aas skal velge det for samfunnet den beste løsningen, nemlig å jobbe et år til? Eller kan vi tenke oss en bedre måte å bruke de 12.000 kronene på, i betydningen av å øke muligheten for at Peder Aas velger "Arbeidslinja"?

Mitt forslag er basert på skatterabatt. Av de 400.000 kronene som Peder Aas mottar i inntekt fra arbeid, må 150.000 betales i skatt. Med et opplegg der folk det året de fyller 66 kan trekke fra 8 % på skatten på sin arbeidsinntekt, ville Peder Aas slippe unna med 12.000 kroner mindre i skatt. Det er samme beløp som nåverdien av fremtidig mer-pensjon ved Pensjonskommissjonens forslag. Hvilket betyr at kostnadene for samfunnet er det samme ved begge forslagene.

Bedre med en fugl i hånden enn ti på taket? Om Peder Aas synes det, vil han ha større incitament til å stå i jobb et år til med mitt opplegg enn med Kommissjonens.

I mitt forslag legges maksimal opptjeningsstid til grunn. Jobbing utover dette gir ikke mer i pensjon. Jeg synes ikke det er rettferdig at han som velger å bli pensjonist etter 40 år i arbeid, skal ha dårligere pensjon enn hun som jobber et år til. Har noe med smålighet og usmakelig millimeter-rettfærdighet å gjøre. Typisk norsk. At andre kan ha en annen oppfatning av hva som er rettferdig, er jeg selvsagt åpen for.

Historien så langt har bare fokusert på tilbudssiden. Hva med etterspørselen? Er arbeidstakere på 66 år like verdifulle som de var noen år tidligere? Like verdifulle som

mennesker. Men kanskje noe mindre produktive – eller verdiskapende – som arbeidstakere. For å stå i jobb kan Peder Aas være villig til å redusere sin månedslønn med tusen kroner. Med skatterabatt på 8 % blir utbetalt lønn uendret. Skatterabatten kommer arbeidsgiver til gode, som kompensasjon for en liten nedgang i produktiviteten til Peder Aas.

To ting til. I noen grad selv å kunne bestemme hvor mye og når man vil jobbe, er for mange viktigere enn høyere lønn eller større pensjon. Vårt arbeidsliv må legge forholdene bedre til rette for kombinasjon av deltidsarbeid og pensjon.

For det andre, den glade pensjonist, hva er han opptatt av? Jo, han er opptatt av ting utenfor seg selv. Å mestre kunsten å være en god bestefar er trolig av større betydning for ens eget velvære, og for hvor godt dine nærmeste har det, enn om du får tre kroner mer pr. dag som pensjonist.

*Denne artikkelen benytter enkle tall for å belyse viktige prinsipper. Folk som er flinkere med regler og regneark enn meg, må til for å ta disse tankene videre.